

OMAGIU LUI NICOLAE TITULESCU. UN MEMORIU INEDIT ÎNAINȚAT DE GHEORGHE <GHIȚĂ> POPP

Ioana Burlacu

În vara anului 1963 registratura Consiliului de Stat consemna intrarea unui memoriu : data 1 august, autorul Gheorghe Popp cu domiciliul în str. Salvator nr. 37 nr. Lenin- București¹. În capitală semnatarul memoriului revenise de nici un an, după ce zăcuse 11 ani în pușcăriile comuniste și alți patru cu domiciliu forțat, în așezarea Lătești, din pustietatea Bărăganului².

Deci după ce adusese în repetate rânduri servicii țării - amintim aici, doar cu titlu de exemplu, activitatea sa la Conferința de Pace de la Paris, după primul război mondial și cea din cadrul delegației române la semnarea convenției de armistițiu între Guvernul României și puterile aliate din 12 septembrie 1944, regimul comunist l-a “răsplătit” cu ani grei de detenție.

Desigur după atâta suferință și nedreptate, te-ai putea aștepta ca semnatarul memoriului - ajuns la venerabila vârstă de 80 de ani - să-și revendice unele drepturi firești, reparatorii. Dar iată că memoriu la care ne referim - deși are și el un caracter reparatoriu - nu cuprinde nici cea mai modestă pretenție, prin el autorul aduce un emoționat omagiu personalității lui Nicolae Titulescu și solicită statului român - considerând-o o datorie morală - și se substituie executorilor testamentari ai acestuia în acel moment dispărut, îndeplinindu-i ultima dorință: aducerea în țară a rămășițelor pământești și înhumarea lor la Brașov³.

Dar înainte de a reda cuprinsul memoriului amintit credem că se impune să aducem în atenție, câteva date despre autorul acestuia el însuși o remarcabilă personalitate politică și culturală⁴.

Gheorghe Popp s-a născut la 3 ianuarie 1883 la Poiana Sărată (județul Trei Scaune).

Școala primară o face în sat, pe urmă urmează la Școala și Liceul Internat din Brașov, ultimul an de liceu absolvindu-l la liceul românesc “Andrei Șaguna”.

În anul 1902 se înscrie la Facultatea de drept din Budapesta pe care o continuă la Cluj și Viena. În acest timp frecventează și cursurile facultății de litere și filozofie dar este atras de asemenea de politică și ziaristică. Începe gazetăria la “Tribuna” din Arad, devenind corespondent de la Parlamentul din Budapesta. Conduce apoi “Foia poporului din Sibiu” până ce cade grav bolnav și este nevoit să plece în străinătate de unde se întoarce în anul 1914.

Ajuns la București se alătură grupării Nicolae Filipescu-Take Ionescu, grupare ce milita pentru intrarea României în război (de partea Antantei).

La București colaborează - asemeni altor transilvăneni - la zierele “Adevărul” și “Dimineața” iar în 1916 se înscrie voluntar în Armata Română.

În 1917 pleacă la Kiev pentru a edita săptămânalul “România Mare” destinat prizonierilor români ardeleni din Rusia.

În perioada martie-august 1918 îl găsim refugiat la Kursk și Moscova unde acumulează o experiență interesantă apoi ajunge la Chișinău și începe la propunerea lui Onisifor Ghibu să colaboreze la “România nouă”.

La 30 noiembrie 1918, după un periplu printr-o Transilvanie în efervescență sosește la Alba Iulia iar aici primește propunerea neașteptată de a fi membru cu drept de vot la Marea

Adunare Națională de la 1 Decembrie 1918.

După unire pleacă la Paris și la Berna la dispoziția delegației române la Conferința de Pace, în scopul de a contracara agresiva propagandă maghiară.

În 1919 este ales deputat în primul parlament al României Mari. Devine unul dintre membrii marcanti al P.N.Ț., deținând funcția de secretar general al acestui partid.

În guvernele Iuliu Maniu (17 iunie 1930- 9 octombrie 1930) și G.G.Mironescu (10 octombrie 1930-17 aprilie 1931) deține portofoliu de subsecretar de stat la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice iar în guvernele conduse de generalii C. Sănătescu (4 noiembrie 1944-5 decembrie 1944) și N.Bădescu (6 decembrie 1944-5 martie 1944) este subsecretar de stat la Ministerul Cultelor și Artelor.

Așa după cum aminteam mai sus a făcut parte din delegația română la semnarea convenției de armistițiu din 12 septembrie 1944. În perioada 1945-1947 este un participant activ la viața politică în calitate sa de fruntaș țărănist. Urmează anii grei de detenție.

Autoritățile comuniste n-au răspuns nici o dată, în nici un fel, la acest memoriu. După aproape 20 de ani revista "Magazin istoric"⁵ prin articolul semnat de prof. dr. Grigore Geamănu, intitulat *Testamentul politic al lui Nicolae Titulescu* consideră că la aniversarea centenarului nașterii acestuia (martie 1982) nu le-ar putea cinsti mai bine memoria decât prin îndeplinirea ultimei sale dorințe6 ... " voiesc ca rămășițele mele să se odihnească în Transilvania"

Abia după 10 ani, în condițiile create de evenimentele istorice din decembrie 1989, statul român îndeplinește voința testamentară a lui Nicolae Titulescu răspunzând astfel și rugăminții adresate de Gheorghe Popp Consiliului de Stat prin acest tulburător document.

NOTE :

1. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Gheorghe <Ghiță> Popp dosar 3, f.1-2
2. Ibidem, dosar 1, f.1 și urm.
3. Codicilul la Testamentul lui Nicolae Titulescu a fost publicat pentru prima oară de dr. Ion Grecescu în "Magazin istoric" nr.3/1981.
4. O biografie a lui Gh.Popp vezi la Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond cit. dosar 1
5. nr. 9 (174) din septembrie 1981
6. *Vezi In memoriam. Nicolae Titulescu* (studiu introductiv, texte alese, traduceri de dr. Ion Greceanu) 1982, Edit. Politică, București, f.178.

MEMORIU

Către,
ONORATUL CONSILIU DE STAT
BUCUREȘTI

Una din figurile cele mai însemnate ale trecutului mai recent al țării noastre, este fără îndoială fostul Ministru de Externe NICOLAE TITULESCU.

Generația dintre cele două războaie mondiale nu a uitat rolul considerabil pe care l-a jucat nu numai în viața publică a României, dar și în politica europeană.

Este în amintirea tuturor că în calitate de reprezentant al României la Liga Națiunilor și la Curtea de la Haga, el a apărut interesele țării în procesul optanților maghiari, cauză compromisă prin greșeala altora.

Deși condamnată, țara noastră a fost scutită de plata unei sume de mai multe sute de milioane franci aur datorită influenței exercitate de personalitatea și relațiile lui Titulescu.

Nimeni din generația noastră nu a uitat că ales de două ori președinte al Ligii Națiunilor, el a reprezentat în acel for mondial suprem numele românesc cu curaj și strălucire. Adversar al tendințelor războinice și al dictaturilor personale, el a luat statornic poziție contra politicii de agresiuni și expansiune cuceritoare ale lui Hitler și Mussolini. .

În sprijinul acestei orientări ca ministru de externe al țării, el a izbutit să înfrângă rezistențele interne și să realizeze reluarea relațiilor diplomatice normale ale României cu Uniunea Sovietică, rupând cu un trecut de greșeli, prelungit prea multă vreme. Știu că aceste convingeri și mai ales acest act de prevedere patriotică nu i s-au iertat și că în cele din urmă au pus capăt carierii lui politice.

Victimă a unui rege nefast, despotic și corupt, el a trebuit să părăsească Ministerul de Externe, pentru ca să se deschidă cale aventurii războinice și dezastrului național, plătite cu sute de mii de vieți sacrificate.

Durerea și amărăciunea acestei lovituri și a consecințelor funeste ce întrezărea l-au determinat să părăsească patria cu sufletul adânc mâhnit și tulburat, retrăgându-se în Elveția, pe urmă în Franța.

După dezastrul Franței în anul 1940, spre a nu cădea în mâinile năvălitorilor, el a încercat să treacă în Spania, dar refuzul dictatorului spaniol de a-i acorda azilul politic i-a dat ultima lovitură sufletească. Umilit și adânc zdruncinat, el se retrage în sudul Franței, rămasă neocupat de germani și se sfârșește acolo într-o dureroasă întunecare și stingere, în tristețea izolării complete, departe de țară.

Figură tragică prin excelență, soarta lui Titulescu ar putea să inspire pana unui mare dramaturg de talia lui Shakespeare.

Cercurile conducătoare ale României de astăzi au manifestat în mai multe prilejuri, adâncă înțelegere și prețuire pentru activitatea și meritele lui Titulescu. Conducerea capitalei i-a onorat memoria, dând uneia din arterele de circulație ale orașului numele de Titulescu.

Acest fapt mă îndeamnă să adresez conducătorilor țării, rugămintea de a întreprinde demersurile necesare pentru aducerea în țară a rămășițelor celui defunct în surghiun, așa cum a dorit el însuși.

Într-adevăr, știm că timp scurt înainte de a muri simțindu-și sfârșitul aproape, o sfâșietoare nostalgie de patria umilită în acel moment prin Arbitrajul de la Viena, l-a făcut să adreseze unui prieten din țară o telegramă prin care îi cerea ca după moarte, trupul său să fie înmormântat în pământul Transilvaniei la Brașov, provincia de care se simțea puternic legat sufletește și pentru a cărei dezrobire luptase și el.

Trebuie să reamintim poate generației de astăzi faptul că Tratatul de Pace care ne-a atribuit Transilvania și Banatul în hotarele țării de astăzi, Tratatul de la Trianon, mult dușmănit, sfărâmat pe urmă la Viena, a fost semnat în ziua de 4 iunie 1920, purtând în numele României, semnăturile D-nului I. Cantacuzino și Niculae Titulescu.

A fost firesc ca acesta din urmă, după atâtea crunte decepții în fața morții să simtă dorință de a dormi somnul de veci întors în țară, în pământul provinciei a cărei eliberare a pecetluit cu propria sa semnătură. Speranța refacerii hotarelor, împinse în acel moment până aproape de orașul de sub Tâmpa se împletea poate, în gândul lui cu anticiparea unei satisfacții personale postume, perfect explicabile, și legitime.

Subsemnatul, în calitate de semnatar al acestui Tratat care patru ani mai târziu ne-a redat la Moscova, provincia întreagă mutilată la Viena, înțeleg și simt mai puternic dorința celui dispărut de a fi înapoiat după moarte în țară. Unind glasul meu modest cu glasul lui, îmi permit să rog Onorata Conducere de Stat să dispuie readucerea în țară a celui ce a fost Niculae Titulescu. ‘

Osemintele lui, aduse poate întâi în capitală, vor putea primi defilarea pioasă a celor ce l-au cunoscut, respectat și admirat și vor putea fi depuse pe urmă în cimitirul din Brașov, alături de mormântul lui Andrei Mureșeanu, poetul redeșteptării naționale din 1848.

Onoratul Consiliu de Stat, va găsi desigur, o dată potrivită pentru înfăptuirea acestei ceremonii, fie în legătură cu viața și activitatea lui Titulescu, fie poate în ziua de 1 decembrie dată la care în acest an se împlinesc 45 de ani de la Unirea Transilvaniei și Banatului cu țara mamă proclamată la 1 Decembrie 1918.

Cu stimă,

str.Salvator nr.37

Raionul Lenin- București

Buc. 1.VIII. 1968

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ghiță Popp, dosar nr.3, f.1-2; copie.

**Nicolae Titulescu Ehrenbezeugung
Eine Denkschrift von Gheorghe <Ghiță> Popp an den Staatsrat gerichtet
- Zusammenfassung -**

Gheorghe Ghiță Popp (1883-1967), Anführer der Nationalen Bauernpartei (P. N. Ț.), ehemaliger Minister, richtet im Jahre 1963 eine Denkschrift an den Staatsrat. Nach 15 Jahren Freiheitsberaubung in den kommunistischen Gefängnissen (1947-1962) wegen seiner bedeutenden politischen in der Nationalen Bauernpartei war er erst nach Bukarest zurückgekommen. Durch diesen Dokument bringt Ghiță Popp der Persönlichkeit von Nicolae Titulescu seine Verehrung zum Ausdruck und ersucht den rumänischen Staat, seinen testamentarischen Wunsch in Erfüllung zu bringen, und zwar die sterbliche Hülle in Kronstadt zu bestatten. Diese letztwillige Verfügung von Nicolae Titulescu wurde erst nach Dezember 1989 erfüllt. Heute befinden die irdischen Überreste von Nicolae Titulescu im Herzen des Landes, dem er mit schrankenloser Hingabe und tiefer Liebe diente.